

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 18 december 2025

Mål nr
ÖM 2337-24

PARTER

Klagande

Vattenfall Vattenkraft AB, 556810-1520

c/o Vattenfall AB

971 77 Luleå

Ombud: Advokat M.W.

Motparter

1. Arjeplogs kommun

2. Lycksele kommun

3. Sorsele kommun

4. Vindelns kommun

5. Vännäs kommun

Ombud för 1–5: Advokat C.G.

6. Kammarkollegiet

Box 2218

103 15 Stockholm

För övriga motparter, se Partsbilaga

SAKEN

Avvisande av överklagande m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätt, Mark- och miljööverdomstolens beslut 2024-02-27 i
mål ÖM 7938-23

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen undanröjer Mark- och miljööverdomstolens beslut och
visar målet åter till Mark- och miljööverdomstolen för fortsatt behandling.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Vattenfall Vattenkraft AB har yrkat att Högsta domstolen ska återförvisa
målet till Mark- och miljööverdomstolen för prövning i sak.

SKÄL

Bakgrund

1. Mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt handlägger ett mål
rörande verksamhet som bedrivs av Vattenfall Vattenkraft AB vid ett
vattenkraftverk utanför Umeå. I en deldom från 2008 stadfäste domstolen
ett förlikningsavtal mellan å ena sidan Vattenfall och Umeå kommun och å

andra sidan Kammarkollegiet, Vännäs, Vindelns, Lycksele, Sorsele och Arjeplogs kommuner (Vindelälvs kommunerna) samt enskilda fiskerättsägare. Enligt avtalet har part möjlighet att under vissa angivna förutsättningar hänskjuta frågor till domstolen för prövning.

2. Kammarkollegiet, Vindelälvs kommunerna och fiskerättsägarna hänsköt en viss fråga till mark- och miljödomstolen för prövning och framställde anslutande yrkanden. Vattenfall invände att frågan inte fick hänskjutas enligt förlikningsavtalet och begärde att yrkandena skulle avvisas.

3. Mark- och miljödomstolen avlog Vattenfalls avvisningsyrkande, utom såvitt avsåg en enskild sakägare. I beslutet angavs att överklagande skulle ske inom tre veckor från beslutets datum, dvs. senast den 7 juni 2023. Den 6 juni fick mark- och miljödomstolen in ett överklagande från Vattenfall. På dagboksbladet antecknades att överklagandet inkommit i rätt tid. Överklagandet överlämnades till Mark- och miljööverdomstolen.

4. Mark- och miljööverdomstolen har avvisat Vattenfalls överklagande med hänvisning till att det överklagade beslutet utgjorde ett beslut under rättegången som, i avsaknad av beslut från tingsrätten som tillät särskilt överklagande, endast fick överklagas i samband med dom eller slutligt beslut i målet.

Frågan i målet

5. Frågan är om det har funnits förutsättningar för Mark- och miljööverdomstolen att avvisa Vattenfalls överklagande när mark- och miljödomstolen inte bestämt om beslutet fick överklagas särskilt.

Ogillande av invändning om rättegångshinder

6. Har rätten i ett beslut under rättegången ogillat en invändning om rättegångshinder, ska den part som vill överklaga beslutet först anmäla missnöje. Sådan anmälan ska göras genast om beslutet har meddelats vid ett sammanträde och annars inom en vecka från den dag då parten fick del av beslutet. Försummar parten detta, finns det inte längre någon rätt att överklaga beslutet. Om missnöje har anmälts ska rätten med hänsyn till omständigheterna bestämma om beslutet ska få överklagas särskilt eller endast i samband med att dom eller slutligt beslut överklagas. När beslutet ska få överklagas särskilt, ska målet som huvudregel vila till dess överklagandet har prövats. (Se 49 kap. 4 och 11 §§ rättegångsbalken.)

7. Att rätten i varje enskilt fall ska bestämma om särskild talan ska få föras syftar till att åstadkomma en effektiv handläggning. Som exempel på när det kan finnas skäl att tillåta ett särskilt överklagande anges i förarbetena att invändningsfrågan är tveksam eller att det annars finns särskild anledning att frågan prövas av högre rätt, exempelvis om det från processuell synpunkt är till fördel att frågan slutligt avgörs innan underrätten handlägger målet i övrigt (se NJA II 1943 s. 613 f.).

8. Det är den instans som har meddelat det aktuella beslutet under rättegången, och som handlägger målet, som ska bedöma vad som utifrån omständigheterna är lämpligt i fråga om överklagande och som alltså ska bestämma om beslutet får överklagas särskilt. Detta är en uppgift av sådan betydelse för målet och dess handläggning att den – till skillnad från rättidsprövningen – inte heller kan delegeras (se 16 § andra stycket 14 förordningen, 1996:381, med tingsrättsinstruktion).

9. Visserligen är rättegångsbalkens utgångspunkt att ett beslut under rättegången inte får överklagas särskilt. Enligt 49 kap. 3 § får ett sådant beslut överklagas endast i samband med överklagande av dom eller slutligt

beslut, om inte annat är föreskrivet. I 49 kap. 5 § anges en rad beslut som är undantagna från huvudregeln i 49 kap. 3 § och som alltid får överklagas särskilt. Bestämmelserna i 49 kap. 4 § utgör däremot en reglering som står på egna ben och som förutsätter att rätten i det enskilda fallet, med beaktande av omständigheterna, tar ställning till möjligheten att överklaga särskilt.

10. Det förhållandet att det inte har fattats något beslut enligt 49 kap. 4 § som tillåter särskilt överklagande kan därmed inte föranleda slutsatsen att det aktuella beslutet under rättegången inte får överklagas särskilt. Om en underinstans inte har bestämt om beslutet får överklagas särskilt, saknas ett beslut som enligt rättegångsbalken måste fattas. Detta utgör en brist som principiellt sett inte bör avhjälpas av överinstansen. När en sådan situation uppstår får det därför anses ankomma på överinstansen att vidta de åtgärder som behövs för att underinstansen ska kunna komplettera med det saknade beslutet och bestämma om överklagande får ske särskilt.

Bedömningen i detta fall

11. Genom det överklagade beslutet har mark- och miljödomstolen ogillat Vattenfalls invändning om rättegångshinder. Det har varit fråga om ett beslut under rättegången som borde ha innehållit en upplysning om kravet på missnöjesanmälan. Sedan överklagandet överlämnats till Mark- och miljööverdomstolen kan emellertid frågorna om Vattenfall rätteligen anmält missnöje och överklagat beslutet i rätt tid inte tas upp till prövning (jfr NJA II 1943 s. 628 och NJA 1984 s. 875).

12. Mark- och miljödomstolen har dock, trots vad som anges i 49 kap. 4 § rättegångsbalken, inte bestämt om beslutet får överklagas särskilt. Eftersom det saknas ett beslut i detta avseende borde Mark- och miljööverdomstolen, innan domstolen tog ställning till frågan om avvisning av Vattenfalls överklagande, ha vidtagit åtgärder för att ge Mark- och

miljödomstolen möjlighet att komplettera med ett sådant beslut. Mark- och miljööverdomstolens avvisningsbeslut bör därmed undanröjas och målet visas åter dit för erforderlig behandling.

I avgörandet har deltagit justitieråden Anders Eka, Dag Mattsson (referent), Stefan Reimer, Cecilia Renfors och Johan Danelius.
Föredragande har varit justitiesekreteraren Rebecca Haenflein.

**HÖGSTA
DOMSTOLEN**

**Partsbilaga
till beslut
2025-12-18**

Mål nr ÖM 2337-24

Partsbilaga

Motparter

7. G.A.

8. M.A.

9. Mo.A.

10. E.A.

11. U.B.

12. E.B.

13. K.B.

14. Ke.B.

15. N.B.

16. Ev.B.

17. H.B.

18. G.D.

19. J.D.

20. M.D.

21. Dödsboet efter F.L.

22. Dödsboet efter K.J.

23. Dödsboet efter M.J.

24. Dödsboet efter O.G.

25. A.E.

26. J.E.

27. L.E.

28. C.F.

29. R.F.

30. J.G.

31. G.G.

32. T.G.

33. D.G.

34. P.G.

35. T.H.

36. D.H.

37. S.H.

38. E.I.

39. L.I.

40. B.J.

41. G.J.

42. L.J

43. T.J.

44. S.J.

45. K.J.

46. M.J.

47. B.L.

48. M.L.

49. Bö.L.

50. J.L.

51. Jo.L.

52. E.L.

53. I.L.

54. L.L.

55. B.M.

56. K.M.

57. Ka.M.

58. B.N.

59. Bi.N.

60. H.N.

61. K.N.

62. P.N.

63. R.N.

64. S.N.

65. C.N.

66. Hå.N.

67. H.O.

68. A.O.

69. S.O.

70. B.P.

71. A.R.

72. G.S.

73. S.S.

74. E.S.

75. P.S.

76. Å.S.

77. J.S.

78. I.S.

79. R.S.

80. B.S.

81. Vindelgransele samfällighetsförening

82. L.V.

83. T.V.

84. L.Å.

Ombud för 7–84: Advokat N.R.